

Ihor Hurak

**RELACJE POLSKI I UKRAINY 2010–2015
– UKRAIŃSKI PUNKT WIDZENIA**

Przełom pierwszej i drugiej dekady XXI w. był dość trudnym okresem dla stosunków polsko-ukraińskich. Na Ukrainie skończyła się kadencja prezydenta Wiktora Juszczenki, podczas której międzypaństwowy dialog na najwyższym szczeblu charakteryzował się dużą intensywnością. Jednak pomimo ścisłej współpracy między Wiktorem Juszczenką a Lechem Kaczyńskim, w trakcie ich prezydentur nie udało się osiągnąć akceptowanej dla obu stron formuły porozumienia w trudnych kwestiach wspólnej historii narodów polskiego i ukraińskiego. W lipcu 2009 r. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej przyjął uchwałę poświęconą pamięci Polaków z Wołynia i Galicji Wschodniej, uznając, że antypolska akcja ukraińskiego podziemia 1943–1944 lat miała charakter czystki etnicznej i znamiona ludobójstwa. Przyjętą deklarację negatywnie oceniono na Ukrainie, zwłaszcza w jej zachodniej części. W styczniu następnego roku, przed odejściem z urzędu, ukraiński prezydent nadał przywódcy Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów Stepanowi Banderze tytuł Bohatera Ukrainy¹. Dekret Juszczenki wywołał krytykę w Warszawie. Prezydent Kaczyński na początku lutego oświadczył, że to nadanie „skierowane przeciwko procesowi dialogu historycznego i pojednania” pomiędzy Polską a Ukrainą².

¹ *Obszar WNP: w stronę nowego ładu*, „Rocznik Strategiczny” 2009/2010, t. 15, s. 222; *Львівське обласне громадське об'єднання «Українська альтернатива»*: Заява щодо антиукраїнських проявів у офіційній політиці Польщі, <http://maidan.org.ua/static/lvivmai/1249934542.html> [dostęp: 10.08.2009].

² *Президент Польщі засудив Ющенка за героїзацію Бандери*, <http://tsn.ua/ukrayina/prezident-polshchi-zasudiv-yushchenka-za-geroyizatsiyu-banderi.html?page=4> [dostęp: 4.02.2010].

Liczne kontrowersje towarzyszyły stosunkom polsko-ukraińskim w czasach prezydentury następcy Juszczeki – Wiktora Janukowycza. Jego wybór na prezydenta Ukrainy wskazywał, że relacje pomiędzy Kijowem a Warszawą mogą zmienić się na gorsze. Janukowycz zarówno przez ukraińskich, jak i zagranicznych ekspertów uznawany był za polityka prorosyjskiego. Deklarował rezygnację z euroatlantyckich dążeń państwa ukraińskiego, w trakcie agitacji przedwyborczej zapowiadał, że zostawi na Krymie rosyjską Flotę Czarnomorską, obiecywał też odnowienie „przyjaznych i wzajemnie korzystnych stosunków z Rosją, państwami WNP”, czyli jednoznacznie wskazywał na swoje priorytety w polityce zewnętrznej³.

W tym samym czasie kierownictwo Federacji Rosyjskiej demonstrowało podobne zamiary. Jeszcze w sierpniu 2009 r. prezydent FR Dmitrij Miedwiediew w „Posłaniu do Prezydenta Ukrainy Wiktora Juszczeki” informował, że „w Rosji spodziewają się, że nowe kierownictwo polityczne Ukrainy będzie gotowe do wybudowania pomiędzy naszymi państwami takich relacji, które będą rzeczywiście odpowiadać aspiracjom naszych narodów, interesom wzmocnienia bezpieczeństwa europejskiego”⁴. Przed drugą turą wyborów prezydenckich Kreml, który do tego czasu zachowywał stanowisko neutralne, otwarcie poparł lidera Partii Regionów⁵.

Z uwagi na aktywne poparcie polskich elit dla pomarańczowej rewolucji⁶, Janukowycza z natury rzeczy podejrzewano o negatywny stosunek do Polski. Przed pierwszą oficjalną wizytą prezydenta Ukrainy w Warszawie polski dziennikarz Tomasz Kułakowski napisał, że

obecny prezydent nie ufa Polsce i trudno mu się dziwić. W 2004 roku sparzył się podczas jesienno-zimowych wystąpień na kijowskim Majdanie polityków PiS, SLD, PO, a także byłych i przyszłych prezydentów: Lecha Wałęsy, Aleksandra Kwaśniewskiego, Lecha Kaczyńskiego i Bronisława Komorowskiego⁷.

Bardzo niekorzystne skutki dla relacji polsko-ukraińskich w 2010 r. miała katastrofa smoleńska. Dla Kijowa śmierć znanego z proukraińskich, a zarazem i antyrosyjskich poglądów prezydenta Lecha Kaczyńskiego była wielką stratą⁸.

³ *Програма Януковича „Україна – для людей!”*, <https://focus.ua/news/88101>; M. Васін, *Янукович здійснить заповітну мрію росіян, „Вєрсії”* 2009, nr 36, s. 4.

⁴ *Послание Президенту Украины Виктору Юценко*, <http://kremlin.ru/events/president/news/5158> [dostęp: 11.08.2009].

⁵ *Obszar WNP: w stronę nowego ładu...*, s. 223.

⁶ I. Ковальчук, *Президентом Польщі став любитель України і недруг Росії*, <http://ukr.obozrevatel.com/politics/13067-prezidentom-polschi-stav-lyubitel-ukraini-i-nedrug-rosii.htm> [dostęp: 25.10.2005]; I. Мудрієвська, *Головні етапи політичного співробітництва України з Республікою Польща (1991–2013 рр.)*, „Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету” 2013, nr XXXVII, s. 193.

⁷ T. Kułakowski, *Jalowa wizyta Janukowycza?*, <http://kryzysowaukraina.blox.pl/2011/02/Jalowa-wizyta-Janukowycza.html> [dostęp: 2.02.2011].

⁸ *Ведомости: Нова Катинь*, <http://kolomyya.org/se/sites/pb/26652> [dostęp: 12.04.2010]; A. Шептицький, *Останній романтик? Президент Качинський та Україна*, <http://www.unian>.

Kilka dni po katastrofie pod Smoleńskiem kardynał Lubomyr Huzar – zwierzchnik Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego, wspominając Lecha Kaczyńskiego i jego wkład w nawiązanie dialogu pomiędzy Ukrainą a Polską, powiedział:

Prezydent Polski, którego dziś wspominamy w naszych modlitwach, wniósł wyraźny w stworzenie prawdziwego, uczciwego, szczerego sąsiedztwa między naszymi narodami... Mam nadzieję, że we wszystkich kościołach wzdłuż i wszerz kraju wspomina się dziś w modlitwie tę postać, która tak wiele miała zamiar zrobić, żebyśmy żyli w pokoju i harmonii z naszymi sąsiadami.

Były minister spraw zagranicznych Ukrainy Borys Tarasiuk podkreślił: „jest to wielka tragedia nie tylko dla Polski, Polaków, ale również dla Ukrainy... Lech Kaczyński był bezsprzecznie przyjacielem narodu ukraińskiego. Oczywiście, jego strata – jest stratą dla stosunków ukraińsko-polskich”⁹.

Po tym tragicznym wydarzeniu, na skutek pozostawiania czasowo wielu polskich instytucji i urzędów państwowych bez obsady, jak również przygotowywania przedterminowych wyborów prezydenckich, nastał nie najlepszy czas dla kontaktów pomiędzy Kijowem a Warszawą. W trakcie polskiej kampanii wyborczej 2010 r. temat Ukrainy faktycznie się nie pojawiał¹⁰. Wiktor Janukowycz działał w tym czasie na rzecz polepszenia relacji Ukrainy z Federacją Rosyjską.

Logicznym rezultatem wyżej wymienionych uwarunkowań było to, że w ciągu całego roku kontakty pomiędzy Kijowem a Warszawą były niezbyt aktywne i sporadyczne, pozostawały właściwie na minimalnym poziomie. Warto jednak podkreślić, że wiosną 2010 r. strona ukraińska wykonała trzy kroki, które Polacy potencjalnie mogli potraktować jako zaproszenie do współpracy między-państwowej. Chodzi zwłaszcza o udział W. Janukowycza w pogrzebie Lecha i Marii Kaczyńskich 18 kwietnia w Krakowie. W tym samym miesiącu ukraiński sąd zdecydował, że Stepan Bandera nie może zostać uhonorowany tytułem Bohatera Ukrainy, cofając tym samym dekret W. Juszczenki. Następnego miesiąca w Odesie odsłonięto tablicę upamiętniającą polską parę prezydencką¹¹. Jednak mijały miesiące, a Janukowycz nie wybierał się z wizytą oficjalną do Warszawy i nie inicjował spotkań z polskimi władzami w Kijowie, co należało do tradycji relacji ukraińsko-polskich za czasów jego poprzedników.

Po wyborze na prezydenta Polski Bronisława Komorowskiego (który, po dejrzeniu o sympatię do Federacji Rosyjskiej¹², „demonstrował wysoką aktyw-

ua/world/345759-ostanniy-romantik-prezident-kachinskiy-ta-ukrajina.html [dostęp: 11.04.2010].

⁹ O. Климончук, *Яким був Лех Качинський*, <http://www.unian.ua/society/345808-yakim-buv-leh-kachinskiy.html> [dostęp: 12.04.2010].

¹⁰ T. Kułakowski, *Panie prezydencie, kiedy do Kijowa?*, <http://www.new.org.pl/70.post.html> [dostęp: 10.08.2010].

¹¹ P. Habas, P. Biały, D. Maternak, *Polska polityka zagraniczna. Stosunki Polska – Ukraina od kwietnia 2010 do października 2011*, <http://www.psz.pl/168-archiwum/stosunki-polska-ukraina> [dostęp: 8.11.2011].

¹² T. Kułakowski, *Panie prezydencie...*

ność w ukraińskim kierunku”), sytuacja, przynajmniej formalnie, uległa zmianie. Administracja prezydenta Ukrainy dawała do zrozumienia, że zależy jej na nawiązaniu ścisłych kontaktów. Polskim dziennikarzom powiedział o tym w Kijowie szef gabinetu prezydenta Serhij Lowoczkin. Jednak do spotkania obu prezydentów nie dochodziło, w związku z czym ukraińscy dziennikarze pisali, że Janukowycz go unika. Na dzień przed rozpoczęciem Forum Ekonomicznego w Krynicy udział w nim prezydenta Ukrainy został odwołany¹³. Nie doszło również do spotkania pod koniec września, kiedy prezydent Polski przyjechał na Ukrainę, żeby uczcić pamięć ofiar zbrodni NKWD w Piatichatkach pod Charkowem. 7 września rzecznik Janukowycza Denys Iwanescu poinformował, że spotkanie prezydentów będzie niemożliwe z powodu wyjazdu szefa państwa ukraińskiego do Stanów Zjednoczonych, na sesję ONZ¹⁴. Bronisławowi Komorowskiemu w uroczystościach towarzyszył premier Ukrainy – Mykoła Azarow¹⁵.

Prezydenci Janukowycz i Komorowski spotkali się dopiero w październiku w Jałcie podczas konferencji zorganizowanej przez Fundację YES (Yalta European Strategy), należąca do jednego z najbogatszych Ukraińców – Wiktora Pinczuka¹⁶. Należy jednak podkreślić, że swoisty charakter i miejsce¹⁷ spotkania oraz uchylene 30 września przez Sąd Konstytucyjny Ukrainy ustawy z 8 grudnia 2004 r. „O wniesieniu zmian do Konstytucji Ukrainy”¹⁸, a także inne czynniki sprawiły, że spotkanie prezydentów nie przyniosło żadnych rezultatów.

Pierwszy rok prezydentury W. Janukowycza osłabił więc wzajemne relacje ukraińsko-polskie. Spowodowane to było zarówno inicjatywami szefa państwa ukraińskiego, jak i sytuacją wewnątrzpolityczną w Polsce.

Rok 2011 można pod tym względem uznać za całkowite przeciwieństwo poprzedniego. W znacznym stopniu spowodowane to było postawą strony ukra-

¹³ *Janukowycz jedzie do Krynicy*, <http://www.wykop.pl/ramka/458399/janukowycz-jedzie-do-krynicy> [dostęp: 5.09.2010]; *Prezydent Janukowycz nie przyjedzie na forum ekonomiczne w Krynicy*, http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114873,8345297,Prezydent_Janukowycz_nie_przyjedzie_na_forum_ekonomiczne.html [dostęp: 7.09.2010]; С. Лещенко, *Євроінтеграція Віктора Януковича – від зрюким „cano”*, <http://www.pravda.com.ua/articles/2010/10/3/5440739> [dostęp: 3.10.2010].

¹⁴ *Prezydent Janukowycz nie przyjedzie na forum...; Komorowski na Ukrainie, Azarow w Warszawie*, „Kurier Galicyjski”, 5–14.10.2010, s. 2.

¹⁵ T. Kułakowski, *Czas na czwarty cmentarz katyński – w Bykowni pod Kijowem*, <http://www.dziennikpolski24.pl/artukul/2851908,czas-na-czwarty-cmentarz-katynski-w-bykowni-pod-kijowem,id,t.html> [dostęp: 29.09.2010].

¹⁶ K. Strzepka, *Komorowski: Polska chce się dzielić doświadczeniem z Ukrainą*, „Kurier Galicyjski”, 5–14.10.2010, s. 3.

¹⁷ W trakcie spotkania Komorowski powiedział m.in., że Jałta jest symbolem podziału świata, w wyniku którego Polacy znaleźli się po „złej stronie mocy”. Przypominał, że w rezultacie porządku pojałtańskiego Polska utraciła wolność, którą udało się odzyskać dopiero w 1989 r.

¹⁸ Wskutek czego Ukraina powracała do systemu prezydencko-parlamentarnego, a Janukowycz dostawał z powrotem uprawnienia na poziomie Leonida Kuczmy. Por. О. Сидорчук, *Рішення Конституційного суду: виправлення помилок чи конституційний переворот?*, <http://www.pravda.com.ua/articles/2010/10/5/5445124> [dostęp: 5.10.2010].

ieńskiej. Na początku lutego W. Janukowycz złożył dwudniową wizytę w Polsce. I chociaż przed Warszawą Janukowycz zdążył odwiedzić 25 stolic świata, wypowiedzi ukraińskiego prezydenta oraz konkretne działania w trakcie wizyty wskazywały na poważną zmianę w jego postrzeganiu zachodniego sąsiada. Ukraiński prezydent odbył rozmowy z prezydentem Komorowskim, premierem Donaldem Tuskiem, marszałkami Sejmu i Senatu. Zapewniał w Warszawie, że Polska była, jest i będzie strategicznym partnerem i dobrym sąsiadem Ukrainy, że liczy na pomoc Polaków w negocjacjach z Unią Europejską dotyczących zniesienia wiz oraz stworzenia strefy wolnego handlu. Na konferencji prasowej w Pałacu Prezydenckim, podsumowując rezultaty spotkań, Janukowycz podkreślił, że przeprowadzone rozmowy udowodniły, iż Polska jest głównym partnerem Ukrainy, który rozumie pragnienia eurointegracyjne państwa ukraińskiego¹⁹.

Podczas tej wizyty została również podpisana mapa drogowa współpracy na lata 2011–2013 oraz Porozumienie o współpracy pomiędzy Polską Agencją Informacji i Inwestycji Zagranicznych, Państwową Agencją Ukrainy ds. Inwestycji i Zarządzania Projektami Narodowymi oraz Polsko-Ukraińską Izbą Gospodarczą²⁰.

Obaj prezydenci spotkali się z polskimi i ukraińskimi przedsiębiorcami w budynku Giełdy Papierów Wartościowych. W. Janukowycz zapewniał wówczas zebranych, że będzie reformował Ukrainę i czerpał z polskich doświadczeń, m.in. ze sposobu przeprowadzenia reformy administracyjnej i samorządowej²¹.

Wyjaśnienie wzrostu znaczenia Polski w zewnętrznej polityce Ukrainy można znaleźć, analizując ówczesne relacje pomiędzy Kijowem a Moskwą. Rok 2010 w relacjach ukraińsko-rosyjskich uznać należy za jeden z najbardziej owocnych. Krytyczną wobec Kremla retorykę czasów W. Juszczenki zastąpiły prorosyjskie wypowiedzi nowego kierownictwa Ukrainy, wiele spotkań na najwyższym szczeblu i przyjmowanie nowych dwustronnych dokumentów. 21 kwietnia 2010 r. W. Janukowycz i D. Miedwiediew podpisali w Charkowie Umowę między Ukrainą a Federacją Rosyjską w sprawie bazowania Floty Czarnomorskiej Federacji Rosyjskiej na terytorium Ukrainy. Dokument przewidywał przedłużenie bazowania Floty Czarnomorskiej RF w Sewastopolu o co najmniej 25 lat²². W kwietniu w Strasburgu Janukowycz publicznie wyraził wątpliwości odnośnie do celowości przedłużenia członkostwa Ukrainy w Organizacji na rzecz Demokracji i Rozwoju – GUAM. Pod koniec maja premier M. Azarow powiedział, że Ukraina jest gotowa do rozpatrzenia możliwości przystąpienia do Wspólnej Prze-

¹⁹ Janukowycz w Polsce – krótkie podsumowanie, <http://kryzysowaukraina.blox.pl/2011/02/Janukowycz-w-Polsce-krotkie-podsumowanie.html> [dostęp: 4.02.2011].

²⁰ A. Bieńczyk-Missala, *Polska prezydencja w Unii Europejskiej w cieniu kryzysu*, „Rocznik Strategiczny” 2011/2012, t. 17, s. 223.

²¹ Janukowycz w Polsce – krótkie podsumowanie...

²² Харківська угода: повний текст, http://rezonans.volyn.net/blog/kharkivska_ugoda_povnyj_tekst/2010-04-28-38 [dostęp: 28.04.2010].

strzeni Gospodarczej państw WNP²³. 1 lipca Rada Najwyższa Ukrainy uchwaliła ustawę „O podstawach polityki wewnętrznej i zewnętrznej”, w której zawarto tezę o „statusie pozablokowym” państwa ukraińskiego²⁴. Dokument przewidywał również wniesienie zmian do ustawy „O podstawach bezpieczeństwa narodowego Ukrainy”, w tym wycofanie artykułów 6 i 8 mówiących o możliwościach integracji euroatlantyckiej²⁵.

Szybko okazało się, że ukraińsko-rosyjski dialog rozwija się wyłącznie kosztem Ukrainy. Wszelkie ustępstwa strony ukraińskiej nie przekładały się na odpowiednie, oczekiwane w Kijowie działania strony rosyjskiej. Zmiany w relacjach między tymi państwami bez obniżki cen gazu – ten temat władze ukraińskie niejednokrotnie podejmowały – wyglądały nieprzekonująco. Bardzo szybko skomplikowaną sytuację w stosunkach z FR uznał sam Janukowycz, który w rocznicę swojego zaprzysiężenia powiedział, że cena za rosyjski gaz „uderza jeszcze nie w serce, ale bardzo blisko”²⁶. Ale presja Rosji dopiero zaczynała wzrastać. Jeszcze przed wizytą w Polsce, w grudniu 2010 r., limit na dostawę ukraińskich rur do przesyłu ropy i gazu do FR został obniżony z 428 do 300 tysięcy ton. Pod koniec stycznia 2011 r. na pięć lat przedłużono bardzo wysokie cła na rury wysyłane poza ustalonym limitem²⁷.

W takich okolicznościach dostrzegamy stosowanie przez Janukowycza charakterystycznej dla poprzednich władz ukraińskich praktyki balansowania pomiędzy Rosją a Zachodem. W tej polityce szczególną rolę miała odegrać Polska, która przewodniczyła UE w drugiej połowie 2011 r. Od początku roku systematycznie odbywały się spotkania prezydentów Ukrainy i Polski. W ich trakcie, tak jak i podczas spotkań na poziomie ministerialnym, strona ukraińska podkreślała, że liczy na wsparcie Polski w sprawie podpisania umowy o stowarzyszeniu z UE²⁸.

Przez kolejne trzy lata polsko-ukraińskie kontakty na najwyższym szczeblu charakteryzowały się dużą aktywnością. Tylko w 2011 r. odbyły się cztery spotkania W. Janukowycza i B. Komorowskiego. W 2012 i w pierwszej połowie 2013 r. ukraiński prezydent trzykrotnie był w Polsce z wizytą oficjalną, a prezydent Ko-

²³ А. Бульвінський, *Новий політичний курс Віктора Януковича та російські стратегічні інтереси*, „Віче” 2010, nr 20, s. 11.

²⁴ Закон України „Про засади внутрішньої і зовнішньої політики”, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17> [dostęp: 1.07.2010].

²⁵ Закон України „Про основи національної безпеки України”, www.mil.univ.kiev.ua/files/160_671224720.doc [dostęp: 1.07.2010].

²⁶ П. Герасименко, *Українсько-російське газове протистояння: серіал триває*, http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?ukrayinskorosiyske_gazove_protistoyannya_serial_trivaye&objectId=1240241 [dostęp: 3.11.2011].

²⁷ *Батогом по прянику*, http://www.ukrrudprom.com/digest/Batogom_po_pryaniku.html [dostęp: 27.04.2011].

²⁸ P. Habas, P. Biały, D. Maternak, *op. cit.*

morowski dwukrotnie przebywał na Ukrainie²⁹. Często odbywały się rozmowy telefoniczne obu prezydentów³⁰.

Ważne miejsce w ówczesnych relacjach dwustronnych zajmowała kwestia aspiracji euroatlantyckich Ukrainy, przede wszystkim potencjalnego rozszerzenia Unii Europejskiej. W marcu 2012 r. Rada Ministrów RP przyjęła *Priorytety polskiej polityki zagranicznej 2012–2016* – pierwszą taką wieloletnią strategię. W dokumencie zapisano, że:

UE powinna kontynuować proces rozszerzenia [...]. Zjednoczona Europa w oczach wielu obywateli państw aspirujących do członkostwa jest bodźcem do wprowadzania trudnych i niepopularnych reform [...]. Szczególne znaczenie dla Polski ma rozwój stosunków z Ukrainą, naszym partnerem strategicznym. Konsekwentne wspieranie unijnych aspiracji społeczeństwa ukraińskiego i pogłębianie relacji NATO–Ukraina należy do priorytetów polskiej polityki zagranicznej³¹.

Władze Polski zrobiły bardzo dużo, aby te tezy zostały zrealizowane. Niezbędne w tym celu kroki podejmowano zarówno na poziomie kontaktów z Kijowem, jak i z Brukselą. W czasie polskiej prezydencji w UE, z powodu reakcji świata na skazanie na 7 lat więzienia byłej premier Ukrainy Julii Tymoszenko, nie dało się parafować Umowy stowarzyszeniowej pomiędzy Ukrainą a Unią Europejską. Mimo tych działań władz w Kijowie, Polska nie tylko nie zarzuciła starań wspierających Ukrainę³², ale nawet zaktywizowała swoją działalność. Każde spotkanie, każdą rozmowę z przywódcami Ukrainy wykorzystywano do poparcia ukraińskich aspiracji w tym kierunku, do przekonania strony ukraińskiej o skuteczności eurointegracyjnego wyboru³³ i o konieczności spełnienia wszystkich warunków, jakie zostały jej postawione przez Brukselę³⁴. Polacy tradycyjnie popierali Ukrainę w stolicy UE i w stolicach unijnych państw. Z inicjatywy polskich posłów Parlamentu Europejskiego w czerwcu 2012 r. rozpoczęła pracę specjalna misja Aleksandra Kwaśniewskiego i Pata Coxa, która miała obserwować sprawę Julii Tymoszenko i innych więźniów politycznych³⁵ oraz przygotowania do wyborów

²⁹ I. Мудрієвська, *op. cit.*, s. 194.

³⁰ A. Bieńczyk-Missala, *Po prezydencji nadal po pierwsze, Europa*, „Rocznik Strategiczny” 2012/2013, t. 18, s. 199.

³¹ *Priorytety polskiej polityki zagranicznej 2012–2016*, Warszawa 2012, s. 11, 18.

³² M. Menkiszak, A. Szeptycki, *Obszar WNP: czas przesilenia*, „Rocznik Strategiczny” 2012/2013, t. 18, s. 135.

³³ A. Bieńczyk-Missala, *Polska prezydencja w Unii Europejskiej...*, s. 222; eadem, *Po prezydencji nadal po pierwsze...*, s. 198–199.

³⁴ 10 grudnia 2012 r. odbyło się posiedzenie Rady UE, w formacie ministrów spraw zagranicznych. W trakcie spotkania została uchwalona lista warunków, które strona ukraińska powinna wykonać, aby móc pretendować do podpisania Umowy stowarzyszeniowej na szczycie Partnerstwa Wschodniego w Wilnie w listopadzie 2013 r.

³⁵ П. Байор, *Великі сподівання та розчарування в українсько-польських відносинах*, [w:] *Зовнішня політика України – 2013: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети*, ред. Г.М. Перепелиця, Київ 2014, s. 178.

parlamentarnych. Należy podkreślić, że przedstawiciele misji 27 razy jeździli na Ukrainę³⁶ i udało im się osiągnąć częściowy sukces: mieli wpływ na zwolnienie z więzienia Jurija Łucenki i Walerija Iwaszczenki – ministrów w czasach prezydentury Juszczuki³⁷.

Bardzo aktywny w dialogu polsko-ukraińskim, a także w promowaniu Ukrainy w UE bez wątpienia był ówczesny prezydent Polski. Oprócz wspomnianych spotkań i licznych rozmów z ukraińskim odpowiednikiem, B. Komorowski niejednokrotnie występował jako główny promotor Ukrainy na forum unijnym i zabiegał o dobre relacje pomiędzy Kijowem a Brukselą. W przeciwieństwie do większości przywódców państw Europy Środkowej i Wschodniej, prezydent Komorowski nie odwołał swego udziału w szczycie państw regionu zaplanowanym na maj 2012 r. w Jalcie³⁸. Komorowski przeciwstawił się również formułowanemu w UE postulatowi bojkotu ukraińskiej części Euro 2012. Wspólnie z prezydentami Ukrainy i Białorusi wziął udział w finale mistrzostw w Kijowie. Wskazując na problemy zaistniałe w trakcie wyborów parlamentarnych na Ukrainie w październiku 2012 r., Komorowski sprzeciwił się tezie, że zostały one sfałszowane. Działalność ta spotkała się z krytyczną oceną części środowisk pozarządowych i mediów w Polsce i na Ukrainie oraz w państwach Europy Zachodniej. Jednocześnie polski prezydent został uznany przez kijowski think tank Instytut Światowej Polityki (Інститут світової політики) za najbardziej wpływowego lobbystę ukraińskich interesów w świecie w 2012 r.³⁹.

Można powiedzieć, że od czasu aktywizacji kontaktów pomiędzy władzami państwowymi Ukrainy i Polski do połowy 2013 r. głównym tematem dwustronnych rozmów były sprawy ogółouropejskie oraz unijne. W tym czasie dominowały kwestie związane z organizacją Euro 2012 i zbliżeniem Ukrainy do Unii Europejskiej. Pozornie wewnątrzpolityczna sprawa, związana ze zwolnieniem J. Tymoszenko, miała duży wpływ na kwestie integracyjne.

W połowie 2013 r., w związku z obchodami 70-lecia tragedii wołyńskiej, na pierwsze miejsce w medialnych relacjach o stosunkach polsko-ukraińskich wysuwały się tematy historyczne.

Pamięć o tragicznych wydarzeniach we wspólnej historii zawsze wyzwalala duże emocje w relacjach pomiędzy Ukrainą a Polską. Spośród oficjalnych uroczystości można wymienić:

- udział prezydenta Komorowskiego (25 września 2010) w obchodach 70. rocznicy zbrodni katyńskiej na polsko-ukraińskim cmentarzu ofiar totalitaryzmu w Charkowie-Piatichatkach⁴⁰;

³⁶ M. Menkiszak, A. Szeptycki, *Obszar WNP: imperium kontratakuje*, „Rocznik Strategiczny” 2013/2014, t. 19, s. 236.

³⁷ *Місія Кокса-Квасневського: 20 візитів в Україну, помилування Луценка та туманні перспективи справи Тимошенко*, <http://tyzhden.ua/News/91517> [dostęp: 15.10.2013].

³⁸ Szczyt ostatecznie nie odbył się z powodu nieobecności większości zaproszonych gości.

³⁹ M. Menkiszak, A. Szeptycki, *Obszar WNP: czas przesilenia...*, s. 134–135.

⁴⁰ *Komorowski na Ukrainie, Azarow w Warszawie...*, s. 2.

- udział W. Janukowycza (sierpień 2011 r.) w odsłonięciu pomników w Ostrówkach na Wołyniu, gdzie Polacy padli ofiarą UPA, oraz we wsi Sahryń, gdzie zbrodni dopuścili się Polacy;
- udział prezydenta Komorowskiego (28 listopada 2011) we wmurowaniu aktu erekcyjnego Polskiego Cmentarza Wojennego w Bykowni pod Kijowem;
- przekazanie pod opiekę Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa grobu gen. Mariusza Zaruskiego w Chersoniu⁴¹;
- udział obu prezydentów (wrzesień 2012) w otwarciu Polskiego Cmentarza Wojennego w Bykowni⁴².

Podsumowując, w latach 2010–2012 polsko-ukraińskie relacje dotyczące wspólnej historii cechowała pozytywna dynamika zmian. Rok 2013 był pod tym względem inny. W związku z przygotowaniami do obchodów 70. rocznicy tragedii wołyńskiej doszło do działań, które miały niejednoznaczne skutki dla dialogu polsko-ukraińskiego. Pomimo wezwań do niedopuszczenia do upolitycznienia tragedii wołyńskiej, nie udało się tego uniknąć ani Polakom, ani Ukraińcom. 11 kwietnia 2013 r. część polskich posłów złożyła w Sejmie projekt oświadczenia uznającego Organizację Ukraińskich Nacjonalistów, Ukraińską Powstańczą Armię oraz dywizję SS „Galicja” za organizacje przestępcze, które w trakcie II wojny światowej dopuściły się ludobójstwa Polaków. MSZ Ukrainy uznało wówczas, że ewentualne uchwalenie przez Sejm RP podobnego dokumentu będzie sprzeczne z wysokim poziomem partnerstwa strategicznego Ukrainy i Polski⁴³.

Wspomniany projekt nie został uchwalony. Natomiast 20 czerwca Senat RP przyjął specjalną uchwałę dotyczącą 70. rocznicy tragicznych wydarzeń na Wołyniu. W dokumencie konstatowano, że

w dziejach polsko-ukraińskich stosunków w XX wieku były także wydarzenia, które nie przynoszą Polsce chwały: niesprawiedliwa polityka narodowościowa II Rzeczypospolitej i wypadki polskiego odwetu z lat 1943–1945. Nie może to jednak oznaczać zapomnienia, równoważenia czy pomniejszania tragedii tych, którzy padli ofiarą zbrodni wołyńskiej.

Głównym wnioskiem dokumentu była teza, że działalność OUN i UPA na Wołyniu w latach 40. miała „charakter czystki etnicznej noszącej znamiona ludobójstwa”⁴⁴.

Dokument o podobnej treści został uchwalony 12 lipca przez Sejm RP. W uchwale również podkreśla się, że fala i rozmiar tragedii na Wołyniu „nadały

⁴¹ A. Bieńczyk-Missala, *Polska prezydencja w Unii Europejskiej...*, s. 223.

⁴² Янукович та Коморовський взяли участь у церемонії відкриття меморіалу жертв тоталітаризму у „Биківнянських могилах”, <https://www.rbc.ua/ukr/news/yanukovich-i-komorovskiy-prinyali-uchastie-v-tseremonii-otkrytiya-21092012143000> [dostęp: 21.09.2012].

⁴³ П. Байор, *op. cit.*, s. 188.

⁴⁴ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 czerwca 2013 r. w 70. rocznicę Zbrodni Wołyńskiej, <http://isip.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP20130000582> [dostęp: 20.06.2013].

jej charakter czystki etnicznej o znamionach ludobójstwa”. Osobliwością uchwały Sejmu było zwrócenie uwagi na ścieranie się na wymienionym terenie dwóch największych totalitaryzmów XX w.: nazizmu i komunizmu. Konstatowano, że „działania niemieckich i sowieckich okupantów stwarzały sprzyjające warunki do nienawiści na tle narodowościowym i religijnym”⁴⁵. Na końcu obydwu dokumentów umieszczono podziękowania dla Ukraińców, którzy w czasie II wojny światowej pomagali swoim polskim sąsiadom⁴⁶.

Bezprecedensową akcją, służącą jako narzędzie walki wewnątrzpolitycznej, a jednocześnie potencjalnie przekładającą się na pogorszenie relacji polsko-ukraińskich, było oświadczenie 148 deputowanych Rady Najwyższej Ukrainy, adresowane do marszałek Sejmu RP. W dokumencie, podpisanym przez przedstawicieli Partii Regionów i komunistów, została również umieszczona „gorąca prośba” „o uznanie masakry wołyńskiej faktem ludobójstwa”⁴⁷. Na szczęście strona polska nie poszła za tak prowokacyjną propozycją, o czym świadczy bardziej umiarkowane sformułowanie umieszczone we wspomnianej wyżej uchwale.

Bardzo ważna rola w łagodzeniu wzajemnych ocen, wynikających z bolesnych i skomplikowanych wydarzeń we wspólnej tragicznej historii, tradycyjnie przypadła Kościołowi. 27 czerwca 2013 r. zwierzchnik Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego metropolita kijowsko-halicki arcybiskup Światosław Szewczuk – w cerkwi pw. Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny w Warszawie – odprawił nabożeństwo w 70. rocznicę tragedii wołyńskiej z udziałem przedstawicieli Konferencji Episkopatu Polski oraz rezydenta RP Bronisława Komorowskiego⁴⁸.

Następnego dnia w Sekretariacie Konferencji Episkopatu Polski arcybiskup Światosław Szewczuk, wspólnie z metropolitą przemyskim, przewodniczącym Konferencji Episkopatu Polski arcybiskupem Józefem Michalikiem, metropolitą lwowskim obrządku łacińskiego, przewodniczącym Konferencji Episkopatu Rzymskokatolickiego Ukrainy arcybiskupem Mieczysławem Mokrzyckim oraz metropolitą przemysko-warszawskim Kościoła bizantyńsko-ukraińskiego arcybiskupem Janem Martyniakem podpisali w 70. rocznicę zbrodni na Wołyniu wspólną deklarację. Dokument zaczyna się od słów św. Jana Pawła II: „Niech dzięki oczyszczeniu pamięci historycznej wszyscy będą gotowi stawiać wyżej to, co jednoczy, niż to, co dzieli”. Dalej arcybiskupi zwracają uwagę, „że tylko prawda może nas wyzwolić; prawda, która niczego nie upiększa i nie pomija, która niczego nie przemilcza, ale prowadzi do przebaczenia i darowania win”. Odwołując się do

⁴⁵ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 12 lipca 2013 r. w sprawie uczczenia 70. rocznicy Zbrodni Wołyńskiej i oddania hołdu Jej ofiarom, http://orka.sejm.gov.pl/proc7.nsf/uchwały/327_u.htm [dostęp: 12.07.2013].

⁴⁶ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polski z dnia 20 czerwca 2013 r....; Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 12 lipca 2013 r....

⁴⁷ *ІП і КПУ просять сейм Польщі «заради дружби» визнати Волинську трагедію геноцидом поляків (Документ)*, <http://tyzhden.ua/News/83799> [dostęp: 5.07.2013].

⁴⁸ Н. Тарасенко, *70 років Волинської трагедії: пошук шляхів від звинувачень до діалогу*, „Резонанс” 2013, nr 52, s. 18.

wspólnego listu Synodu Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego i Konferencji Episkopatu Polski ogłoszonego w czerwcu 2005 r. w Warszawie i we Lwowie, który powtarzał słynne słowa „Przebaczamy i prosimy o przebaczenie” z Orędzia biskupów polskich do niemieckich z 1965 r., arcybiskupi wezwali „wszystkich, Ukraińców i Polaków, zamieszkujących zarówno na Ukrainie, jak i w Polsce oraz gdziekolwiek na świecie, do odważnego otwarcia umysłów i serc na wzajemne przebaczenie i pojednanie”. Osobno zwrócili się do polskich i ukraińskich naukowców, wzywając do dalszych badań, opartych na źródłach, i o współdziałanie w wyjaśnianiu okoliczności tych przerażających zbrodni, jak również o sporządzenie listy wszystkich, którzy ucierpieli⁴⁹. Arcybiskup Szewczuk spotkał się wówczas z prezydentem Komorowskim, marszałkiem Sejmu Ewą Kopacz oraz marszałkiem Senatu Bogdanem Borusewiczem⁵⁰.

Warto odnotować, że do dyskusji na temat tragicznych wydarzeń na Wołyniu dołączyli Aleksander Kwaśniewski i Leonid Kuczma, którzy czasie swoich prezydentur w drugiej połowie lat 90. XX w. objęli patronatem proces polsko-ukraińskiego pojednania. Dzięki tej otwartości i konstruktywnemu dialogowi Kwaśniewskiego i Kuczmy zostały podpisane dwa fundamentalne wspólne oświadczenia: pierwsze w maju 1997 r. „O porozumieniu i pojednaniu”, drugie w lipcu 2003 r. „O pojednaniu w 60. rocznicę tragicznych wydarzeń na Wołyniu”. Kilka dni przed uchwałą Sejmu prezydenci wspólnie zwrócili się do obywateli Ukrainy i Polski:

W pamięci Polaków i Ukraińców żywą raną pozostaje tragedia, która miała miejsce w latach 1943–1944 na Wołyniu, Chełmszczyźnie, w Galicji Wschodniej. Pozbawiła ona życia dziesiątki tysięcy ludzi, obróciła w popiół wsie i chutory, przyniosła wiele cierpień obu narodom. Przyczyny tragedii miały zarówno historyczny, jak i polityczny charakter. Nasi przodkowie zapłacili wysoką cenę za zrozumienie, że narody ukraiński i polski powinny żyć w pokoju i przyjaźni.

Dalej Kuczma i Kwaśniewski apelują do polityków oraz społeczności Ukrainy i Polski, aby

pamiętać i zachować wielki duch naszego pojednania i porozumienia, które są narodowym, duchowym oraz życiowym gwarantem wolności i niepodległości obu narodów [...] silna i niezależna Polska i Ukraina, złączone wspólną wizją przyszłości i dobrego sąsiedztwa, są najlepszym sposobem oddania szacunku naszym przodkom i najważniejszym dziedzictwem dla przyszłych pokoleń⁵¹.

⁴⁹ Deklaracja, <http://episkopat.pl/dokumenty/pozostale/5227.1,Deklaracja.html> [dostęp: 28.06.2013].

⁵⁰ Підписано Спільну декларацію Католицької церкви в Польщі та Української греко-католицької церкви з нагоди 70-річчя Волинської трагедії, <http://lublin.mfa.gov.ua/ua/news/embassy-news/13348-pidpisano-spilynu-deklaraciju-katolicykoji-cerkvi-v-polyshhita-ukrajinsykoji-greko-katolicykoji-cerkvi-z-nagodi-70-richchya-volinsykoji-tragediji> [dostęp: 28.06.2013].

⁵¹ Кучма і Кваснівський впевнені, що минулі конфлікти не повинні погіршувати стосунки українців і поляків, <http://dt.ua/POLITICS/kuchma-i-kvasnyevskiy-vpevneni-scho>

Prezydent Komorowski 14 lipca odwiedził Łuck i wziął tam udział w obchodach 70. rocznicy tragedii wołyńskiej. Znany z umiarkowanych poglądów w kwestii historycznej, po mszy zwrócił się do obecnych, aby razem oddać hołd wszystkim pomordowanym, razem przepraszać Boga za zbrodnie i krzywdy słowami „odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom”. Zwracał również uwagę, że przeszłość, nawet najbardziej dramatyczna, nie powinna rozdzielać na zawsze. Komorowski zaznaczył, że warto, aby żywa w pamięci dwóch narodów rana zagoiła się jak najszybciej, ponieważ w konfliktach Polaków i Ukraińców zawsze wygrywał „ktoś trzeci, kto zawsze czyhał na naszą niepodległość i na naszą wolność”⁵².

Niestety, wizyta ta nie przysłużyła się sprawie pojednania, a raczej pozostawiła złe wrażenie. Winna temu była strona ukraińska. Nie chodzi o zaatakowanie polskiego prezydenta jajkiem, ale o zachowanie wobec wizyty Komorowskiego władz Ukrainy: polskiemu prezydentowi w obchodach towarzyszył wicepremier Kostiantyn Hryszchenko. Prezydent Janukowycz w tym czasie przebywał na „roboczym urlopie” na Krymie⁵³.

Od jesieni relacje polsko-ukraińskie ponownie skoncentrowały się wokół kwestii integracji Ukrainy z Unią. Przez pewien czas strona ukraińska demonstrowała, że pomimo presji ze strony Moskwy dąży do podpisania umowy stowarzyszeniowej podczas szczytu Partnerstwa Wschodniego w Wilnie. We wrześniu, po rozmowie Janukowycza z deputowanym Rady Najwyższej z Partii Regionów, partia rządząca wspólnie z opozycją głosowały za niezbędnymi ustawami eurointegracyjnymi⁵⁴. 18 września Gabinet Ministrów Ukrainy uchwalił projekt Umowy stowarzyszeniowej⁵⁵.

Polskie władze czynnie popierały tego typu inicjatywy Ukrainy, wykorzystując w tym celu wszelkie możliwe okazje i pola działania. Integracja była głównym tematem spotkania Janukowycza, Komorowskiego oraz przewodniczącego Rady Europejskiej Hermana Van Rompuy'a w końcu września w ramach 68. sesji Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Integracja Ukrainy była również w centrum uwagi X Konferencji Międzynarodowej,

minuli-konflikti-ne-povinni-pogirshuvati-stosunki-ukrayinciv-i-polyakiv-124746_.html [dostęp: 8.07.2013].

⁵² *Prezydent Komorowski zaatakowany jajkiem na Ukrainie*, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/prezydent-komorowski-zaatakowany-jajkiem-na-ukrainie,339525.html> [dostęp: 14.07.2013]; I. Фаріон, „Щоб не користав хтось третій...”, <http://wz.lviv.ua/ukraine/123469> [dostęp: 14.07.2013].

⁵³ I. Фаріон, *op. cit.*

⁵⁴ *Янукович на встріччє з регіоналами сообцил, что вибор сдєлан: асоціація с ЕС*, http://zn.ua/POLITICS/yanukovich-na-vstreche-s-regionalami-soobschil-cto-vybor-sdelan-associaciya-s-es-128754_.html [dostęp: 7.09.2013]; *Прикарпатський нардеп-тушка не голосував за 3 євроінтеграційні закони*, <http://pravda.if.ua/news-45549.html> [dostęp: 15.10.2013].

⁵⁵ *Уряд України схвалив проєкт Угоди про асоціацію з ЄС*, <http://www.newsru.ua/arch/ukraine/18sep2013/proekty.html> [dostęp: 18.09.2013].

zorganizowanej przez Fundację YES. Ze strony Polski wzięli w niej udział minister spraw zagranicznych Radosław Sikorski oraz były prezydent Aleksander Kwaśniewski. „Europejska” tematyka pozostawała głównym tematem spotkania Komorowskiego i Janukowycza w Krakowie (7 października), w którym uczestniczyli również prezydent Niemiec Joachim Gauck oraz prezydent Włoch Giorgio Napolitano. 15 października Aleksander Kwaśniewski i Pat Cox złożyli przed Parlamentem Europejskim sprawozdanie ze swojej misji na Ukrainie. Kilka dni później odbyło się posiedzenie Rady UE z udziałem ministrów spraw zagranicznych, podczas którego rozpatrywano stan przygotowań Ukrainy do podpisania umowy stowarzyszeniowej. W trakcie każdego z wyżej wspomnianych spotkań mówiono o pozytywnych zmianach na Ukrainie, o znaczeniu przyszłego szczytu w Wilnie, zwracano uwagę na „niezbędność wykonania” przez władze ukraińskie jeszcze jednego kroku. Chodziło o zwolnienie Julii Tymoszenko. 4 października Kwaśniewski i Cox zwrócili się do prezydenta Ukrainy z prośbą o jej ułaskawienie⁵⁶.

Prezydent Janukowycz przez kilka lat systematycznie powtarzał, że decyzja w sprawie J. Tymoszenko zostanie wkrótce podjęta. Jednak była premier Ukrainy nadal pozostawała w więzieniu. W tej sytuacji prezydent Komorowski wezwał przewodniczących UE, aby podpisać z Janukowyczem umowę stowarzyszeniową, pomimo niespełnienia tego warunku ze strony Ukrainy⁵⁷.

Jednak w tym czasie stanowisko Brukseli nie miało już znaczenia. Najpierw 21 listopada rząd, a 29 listopada – sam Janukowycz zawiadomili, że umowa stowarzyszeniowa nie może być podpisana przez stronę ukraińską⁵⁸.

Wyglądało na to, że po tym oświadczeniu w relacjach ukraińsko-polskich zacznie się okres stagnacji i Polska na długo straci zainteresowanie swym wschodnim sąsiadem. Dla Komorowskiego, który popierał Janukowycza, taka decyzja była wielkim rozczarowaniem. Strona polska odwołała zaplanowane na 2 grudnia spotkanie obydwóch prezydentów⁵⁹.

Tymczasem na Ukrainie rozpoczęły się procesy, które zwróciły uwagę całego świata. Polska również nie mogła ich ignorować. Po tragicznych wydarzeniach na placu Niepodległości w Kijowie w nocy na 30 listopada, już 1 grudnia Komisja ds. Zagranicznych Senatu RP złożyła oświadczenie, w którym potępiła rozpędzenie demonstracji i poparła dążenie Ukraińców do podjęcia bliższego dialogu z UE:

wyrażamy solidarność z wszystkimi uczestnikami pokojowej demonstracji na rzecz podpisania przez Ukrainę umowy stowarzyszeniowej z Unią Europejską, którzy nad ranem

⁵⁶ П. Байор, *op. cit.*, s. 191–192.

⁵⁷ ЕС має підписати угоду з Україною без звільнення Тимошенко – Коморовський, <http://www.unian.ua/politics/857089-es-povinen-pidpisati-ugodu-z-ukrajinoju-bez-zvilnennya-timoshenko-prezident-polschi.html> [dostęp: 28.11.2013].

⁵⁸ Янукович не підписав Угоди про асоціацію на саміті у Вільнюсі, http://dt.ua/POLITICS/ukrayina-ne-pidpisala-ugodu-pro-asociaciyu-na-samiti-u-vilnyusi-132821_.html [dostęp: 29.11.2013].

⁵⁹ П. Байор, *op. cit.*, s. 197.

30 listopada zostali zaatakowani przez oddziały milicji na Majdanie Niepodległości w Kijowie. [...] Działania te stoją w sprzeczności z prawem do wolności słowa oraz wolności zgromadzeń, które są jednymi z fundamentów każdej demokracji⁶⁰.

Tego samego dnia przywódca ówczesnej głównej partii opozycyjnej Prawo i Sprawiedliwość Jarosław Kaczyński wziął udział w kilkuset tysięcznej demonstracji, która odbyła się w Kijowie na placu Niepodległości, i wystąpił ze słowami poparcia dla europejskich aspiracji narodu ukraińskiego. 1 grudnia demonstracja, której uczestnicy solidaryzowali się z protestującymi w stolicy Ukrainy⁶¹, odbyła się również przed ukraińską ambasadą w Warszawie.

Następnego dnia głównym tematem spotkania Rady Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej była sytuacja w Kijowie. Premier Tusk wystąpił z powściągliwym oświadczeniem, w którym wezwał do ścisłego dialogu zarówno z ukraińską opozycją, jak i władzami. Uwzględniając skomplikowaną sytuację geopolityczną, w jakiej znajduje się Ukraina, D. Tusk zauważył, że Europa musi dbać o to, żeby nie wykonać żadnego niepotrzebnego gestu, który by przekonał ekipę w Kijowie, że „Moskwa jest jedyną alternatywą”.

2 grudnia szef polskiego rządu odbył rozmowy telefoniczne na temat wydarzeń na Ukrainie z przewodniczącym Komisji Europejskiej Josę Manuelem Barroso, prezydentem Francji François Hollande’em i kanclerz Niemiec Angelą Merkel. Po tych rozmowach zostało ogłoszone wspólne oświadczenie, w którym potępiono akty przemocy w Kijowie. W tym samym czasie na temat sytuacji na Ukrainie rozmawiał telefonicznie z Janukowiczem Bronisław Komorowski. Jak powiedział podsekretarz stanu w Kancelarii Prezydenta RP ds. polityki zagranicznej Jaromir Sokołowski, „Prezydent Bronisław Komorowski opowiedział się za rozwiązaniem kryzysu bez użycia siły”.

Duże wzburzenie wywołały w Polsce wydarzenia na Ukrainie w styczniu 2014 r. Po kontrowersyjnej uchwale Rady Najwyższej Ukrainy z 16 stycznia, wprowadzającej szereg ustaw ograniczających prawa i wolności obywateli Ukrainy, z ostrym oświadczeniem wystąpiło kierownictwo Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. Minister Sikorski na Twitterze napisał: „[...] złowróżbne wydarzenia w ukraińskim parlamencie dziś. Czyż Ukraina zdecydowała się wybrać inną ścieżkę niż do Europy i wartości europejskich?”. Jego zastępcą Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz, komentując sytuację w Kijowie, zauważyła: „Sposób przyjęcia projektów ustaw w Radzie Najwyższej z naruszeniem procedur wywołują głęboką troskę i podważa prawdziwość ukraińskiej demokracji”⁶².

⁶⁰ *Polski Senat zabrał głos ws. Ukrainy. Uprzedził premiera*, <http://www.wprost.pl/ar/427541/Polski-Senat-zabral-glos-ws-Ukrainy-Uprzedzil-premiera> [dostęp: 1.12.2013].

⁶¹ *Michnik: Kaczyński zachował się jak prawdziwy patriota*, <http://www.wprost.pl/ar/427546/Michnik-Kaczynski-zachowal-sie-jak-prawdziwy-patriota> [dostęp: 1.12.2013].

⁶² *Україна вирішила обрати інший шлях, ніж до Європи – заявило МЗС Польщі після сьогоднішніх подій у ВР*, <http://7days-ua.com/news/ukrajina-vyrishyla-obraty-inshyj-shlyah-nizh-do-evropy-zayavyvyv-mzs-polschi-pislya-sohodnishnih-podij-u-vr> [dostęp: 16.01.2014].

Z dość ostrym oświadczeniem na temat sytuacji w Kijowie 23 stycznia wystąpił Bronisław Komorowski. Prezydent nazwał przyjęte 16 stycznia ustawy niedemokratycznymi i podkreślił, że ostatnie wydarzenia wskazują na ruch Ukrainy w stronę autorytaryzmu. Komorowski przekazał słowa wsparcia dla opozycji, ostrzegając władze ukraińskie, że sankcje wobec Ukrainy „wiszą na włosku”⁶³. W podobny sposób o wydarzeniach na Ukrainie wypowiedział się 22 stycznia, w trakcie spotkania Rady Bezpieczeństwa Narodowego RP Donald Tusk⁶⁴.

W przeciwieństwie do lat 2010–2013, kiedy siłą napędową dialogu z Kijowem był Bronisław Komorowski, teraz to premier Tusk okazał się postacią najbardziej aktywną w szeroko rozumianej „kwestii ukraińskiej”. Wezwał UE i międzynarodowe instytucje finansowe, aby pomóc ustabilizować sytuację na Ukrainie, i wyraził nadzieję, że wynik nowych negocjacji pomiędzy Brukselą a Kijowem sprawi, że UE wkrótce będzie w stanie przedstawić Ukrainie bardziej atrakcyjną propozycję niż podczas szczytu Partnerstwa Wschodniego, który odbył się w listopadzie w Wilnie⁶⁵.

Między 25 a 31 stycznia polski premier w głównych stolicach europejskich osobiście spotykał się w sprawie sytuacji na Ukrainie z przewodniczącym Rady Europejskiej Van Rompuyem⁶⁶, prezydentem Hollande’em, kanclerz Merkel, premierem Wielkiej Brytanii Davidem Cameronem, przewodniczącym Parlamentu Europejskiego Martinem Schulzem i przewodniczącym Komisji Europejskiej Barroso⁶⁷ oraz przywódcami państw Grupy Wyszehradzkiej⁶⁸. Jak podkreślił Donald Tusk: „Wydaje się, iż udało się uzyskać jednolite stanowisko państw UE, że Ukraina jest nadal wspólnym problemem, wspólną odpowiedzialnością”.

Inną kwestią, anonsowaną w przeddzień spotkań, był aspekt finansowy europejskich aspiracji integracyjnych Kijowa. Tusk powiedział z rezerwą, że biorąc pod uwagę specyfikę eurointegracyjnej drogi Ukrainy, przywódcy europejscy nie mają na celu zapewnienia państwu ukraińskiemu znaczącego wsparcia finansowe-

⁶³ Komorowski o sytuacji na Ukrainie: Sankcje wiszą na włosku, http://wyborcza.pl/1,91446,15327830,Komorowski_o_sytuacji_na_Ukrainie__sankcje_wisza_na.html [dostęp: 23.01.2014].

⁶⁴ Trwa posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Narodowego ws. Ukrainy, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/trwa-posiedzenie-rady-bezpieczenstwa-narodowego-ws-ukrainy,390139.html> [dostęp: 22.01.2014].

⁶⁵ Варшава: Україні треба дати більше грошей і перспективу членства в ЄС, <http://www.dw.com/uk/varшава-ukraini-treba-dati-bilyshe-groshej-i-perspektiwu-chenstva-v-es/a-17394978> [dostęp: 29.01.2014].

⁶⁶ Tusk rozmawiał z jednym z liderów ukraińskiej opozycji, <http://www.wprost.pl/ar/433785/Tusk-rozmawial-z-jednym-z-liderow-ukrainskiej-opozycji> [dostęp: 26.02.2014].

⁶⁷ Premier Donald Tusk przyleciał do Brukseli. Będzie rozmawiał o Ukrainie, <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1356,title,Premier-Donald-Tusk-przylecial-do-Brukseli-Bedzie-rozmawial-o-Ukrainie,wid,16369156,wiadomosc.html> [dostęp: 30.01.2014].

⁶⁸ Węgry. Premierzy państw Grupy Wyszehradzkiej: chcemy pomóc Ukrainie, http://wyborcza.pl/1,91446,15358383,Wegry_Premierzy_Grupy_Wyszehradzkiej__chcemy_pomoc.html [dostęp: 29.01.2014].

go, ponieważ dla UE najważniejsze jest niedopuszczenie do wojny domowej⁶⁹. Jednak kilka dni po spotkaniu wysoki przedstawiciel UE ds. zagranicznych i polityki bezpieczeństwa Catherine Ashton powiedziała o możliwości udzielenia Ukrainie pomocy finansowej przez UE⁷⁰, co świadczy o skuteczności polskich inicjatyw.

Polski premier podkreślił, że wszyscy jego rozmówcy zgodzili się, że umowa stowarzyszeniowa z UE nie może być traktowana jako zakończenie europejskiej przygody Ukrainy⁷¹. Należy podkreślić, że bardziej jasno w tej kwestii podczas Monachijskiej Konferencji Polityki Bezpieczeństwa wypowiedział się komisarz ds. rozszerzenia i europejskiej polityki sąsiedztwa Štefan Füle, który podkreślał:

jeżeli mamy poważne zamiary, aby pomóc Ukrainie i innym krajom byłego Związku Radzieckiego, umowa o stowarzyszeniu powinna być tylko pierwszym krokiem z naszej strony. [...] Nie możemy pomóc tym krajom bez wykorzystania najbardziej potężnego narzędzia – rozszerzenia [...]⁷².

Polska odegrała bardzo ważną rolę w decydującym momencie wewnątrzukraińskiego kryzysu w lutym 2014 r., stając się, przynajmniej krótkookresowo, jednym z głównych podmiotów uczestniczących w najbardziej newralgicznych rozmowach i konsultacjach. Premier Donald Tusk 20 lutego rozmawiał telefonicznie z wiceprezydentem USA Joe Bidenem. Politycy omawiali wspólnie kroki, które mogłyby być podjęte przez Stany Zjednoczone, Unię Europejską oraz Polskę w celu zakończenia spirali przemocy na ulicach Kijowa. O znaczeniu Polski w procesie rozwiązania opisywanego konfliktu świadczyła aktywna obecność ministra Radosława Sikorskiego w negocjacjach pomiędzy prezydentem Wiktorem Janukowyczem, opozycją i uczestnikami Euromajdanu, ministrami spraw zagranicznych wybranych państw unijnych oraz specjalnym przedstawicielem Federacji Rosyjskiej⁷³.

Dzięki ich wysiłkom 21 lutego podpisano porozumienie między prezydentem Janukowyczem a przedstawicielami najważniejszych partii opozycyjnych.

⁶⁹ R. Pietruszka, *Підсумки подорожі Дональда Туска, присвяченої Україні*, <http://www.polradio.pl/5/38/Artykul/160661,Підсумки-подорожі-Дональда-Туска-присвяченої-Україні> [dostęp: 31.01.2014].

⁷⁰ *ЕС і США готують „Український план” і значну фінансову допомогу*, <http://www.dw.de/ес-і-сша-готують-український-план-і-значну-фінансову-допомогу/a-17404438?maca=ukr-rss-ukrnet-ukr-all-3816-xml> [dostęp: 3.02.2014]; *Эштон: ЕС готов предоставить Украине финансовую и экспертную помощь*, http://www.dw.de/эштон-ес-готов-предоставить-украине-финансовую-и-экспертную-помощь/a-17410821?maca=rus-rss_rus_UkrNet_All-4190-xml [dostęp: 5.02.2014].

⁷¹ R. Pietruszka, *op. cit.*

⁷² *Комиссар по расширению ЕС: Украине должно быть обещано членство*, http://news.liga.net/news/politics/972594-komissar_po_rasshireniyu_es_ukraine_dolzno_byt_obeshchano_chlenstvo.htm [dostęp: 2.02.2014].

⁷³ A. Kowalczyk, *Polityka Polski wobec Ukrainy w 2014 r. – próba bilansu*, <http://www.geopolityka.org/analizy/adam-kowalczyk-polityka-polski-wobec-ukrainy-w-2014-r-proba-bilansu> [dostęp: 27.02.2015].

Umowa, w której przewidziano m.in. zmianę konstytucji, ograniczenie władzy prezydenta, demokratyczne wybory prezydenckie do końca 2014 r., nie została zaakceptowana przez przedstawicieli demonstrantów, jednak powstrzymała dalszą przemoc i przyczyniła się do rozpadu obozu władzy. Unia Europejska wykorzystowała doświadczenia i kontakty, które przez lata wypracowały polskie władze, utrzymujące bliższe związki z ośrodkami politycznymi na Ukrainie⁷⁴.

Z początkiem rosyjskiej agresji na Krymie Polska zadeklarowała poparcie dla Ukrainy. Duże zaangażowanie wykazywali premier, prezydent⁷⁵ i minister spraw zagranicznych. Na wniosek władz Polski 2 marca 2014 r. zostało zwołano posiedzenie Rady Północnoatlantyckiej na szczepku ambasadorów. Co ważne, powodem spotkania nie było tylko bezpieczeństwo państw Europy Środkowej, ale także zachowanie integralności terytorialnej Ukrainy⁷⁶. Władze RP dążyły do potwierdzenia gwarancji bezpieczeństwa w rozmowach z prezydentem Stanów Zjednoczonych Barackiem Obamą i wiceprezydentem Joe Bidenem, który odwiedził Polskę 17 marca 2014 r. Na temat Ukrainy prowadzono także konsultacje z Turcją (5 marca), z państwami Grupy Wyszehradzkiej, nordyckimi i bałtyckimi (7 marca), Wielką Brytanią (10 marca) i Niemcami (12 marca)⁷⁷. Dzięki zabiegom, m.in. Polski, 17 marca, po spotkaniu szefów dyplomacji państw UE, nałożone zostały pierwsze sankcje na Rosję⁷⁸.

W ciągu następnych dwóch lat w stosunkach między Ukrainą a Polską nie brakowało zarówno osiągnięć, jak i działań niekorzystnych.

Polscy przywódcy przy każdej możliwej okazji demonstrowali poparcie dla Ukrainy i podkreślali nienaruszalność jej granic. Odpowiednie oświadczenia wygłaszano podczas spotkań dwustronnych i wielostronnych. Aktywność na tym polu wykazywał minister Sikorski⁷⁹.

⁷⁴ A. Bieńczyk-Missala, *Polska polityka zagraniczna – z Unią Europejską na Majdan*, „Rocznik Strategiczny” 2013/2014, t. 19, s. 304.

⁷⁵ Г. Перепелиця, *Україна у систем двосторонніх відносин із провідними європейськими країнами*, [w:] *Зовнішня політика України – 2014...*, s. 256.

⁷⁶ A. Bieńczyk-Missala, *Polska polityka zagraniczna...*, s. 305; A. Kowalczyk, *op. cit.*

⁷⁷ A. Bieńczyk-Missala, *Polska polityka zagraniczna...*, s. 305.

⁷⁸ A. Kowalczyk, *op. cit.*

⁷⁹ А. Киридон, С. Троян, *Сучасний етап українсько-польських відносин: дискурс взаємодії (2013–2014 рр.)*, „Зовнішні справи” 2015, nr 1, s. 50–52; A. Kowalczyk, *op. cit.*; *Szef polskiej dyplomacji Radosław Sikorski z wizytą w Kijowie*, <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1342,title,Szef-polskiej-dyplomacji-Radoslaw-Sikorski-z-wizyta-w-Kijowie,wid,16756862,wiadomosc.html?ticaid=113b3f> [dostęp: 16.07.2014]; *Совбез ООН оказался неэффективным в решении конфликта в Украине, – Коморовский*, http://censor.net.ua/news/304338/sovbez_oon_okazalsya_ineeffektivnym_v_reshenii_konflikta_v_ukraine_komorovskiyi [dostęp: 26.09.2014]; *Голови МЗС Польщі і Німеччини про Україну*, <http://www.polradio.pl/5/38/Artykul/187833,Golowi-M3C-Polszci-i-Niemeczyni-pro-Ukrajnu> [dostęp: 19.11.2014]; *Р. Ганкевич, На форумі НАТО Польща буде підтримувати партнерство з Україною, – міністр оборони Польщі*, http://zaxid.net/news/showNews.do?na_forumi_nato_polshha_bude_pidtrimuvati_partnerstvo_z_ukrayinoyu_ministr_oboroni_polshhi&objectId=1335406 [dostęp: 27.12.2014].

Dobrym krokiem nowego prezydenta Ukrainy Petra Poroszenki było docenienie starań Polski na rzecz Kijowa, czego wyrazem był na początku czerwca 2014 r. (jeszcze przed inauguracją) udział prezydenta-elektu Ukrainy w obchodach 25. rocznicy wyborów 4 czerwca 1989 r.⁸⁰

Równocześnie polska strona podjęła bardzo potrzebne kroki na rzecz ukraińsko-polskiego dialogu. Mowa tu o inicjatywach, które miały głównie charakter dwustronny i których brakowało w czasie prezydentury Wiktora Janukowycza. Owocny pod tym względem był zwłaszcza rok 2015. Spośród najbardziej interesujących inicjatyw należy wyróżnić powołanie przez polski rząd pełnomocnika ds. koordynacji działań wspierających reformy na Ukrainie; udzielenie ukraińskim władzom kredytu w wysokości 100 milionów EUR, który był przeznaczony na wsparcie ukraińskiej gospodarki przy udziale polskich przedsiębiorców; powołanie Polsko-Ukraińskiej Rady Wymiany Młodzieży, służącej wsparciem finansowym dla ukraińskich studentów⁸¹; zakończenie wszystkich prawnych i technicznych formalności w celu stworzenia polsko-litewsko-ukraińskiej brygady (LITPOLUKR-BRIG)⁸². Na uwagę zasługuje uruchomienie dla Ukrainy linii kredytowej w wysokości 4 mld PLN, o czym Poroszenko poinformował po spotkaniu z prezydentem Andrzejem Dudą w grudniu 2015 r.⁸³

Były jednak również procesy i wydarzenia, które miały negatywny wpływ na stosunki dwustronne. Przez wiele lat Polska była głównym mediatorem między Ukrainą a instytucjami UE oraz do pewnego stopnia – państwami Europy Zachodniej. Było tak szczególnie w okresie prezydentury Wiktora Janukowycza. Po eskalacji konfliktu w Donbasie szefowie państw i rządów czołowych państw UE oraz przedstawiciele struktur unijnych skupili się na działalności skierowanej na ustabilizowanie sytuacji na Ukrainie. Nawiązanie bezpośrednich kontaktów stolic europejskich z Kijowem zmniejszyło znaczenie relacji pomiędzy Kijowem a War-

⁸⁰ *Poroszenko w Polsce. Późnym wieczorem spotkał się w Belwederze z Komorowskim*, http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114871,16090185,Poroszenko_w_Polsce_Poznym_wieczorem_spotkal_sie.html [dostęp: 4.06.2014].

⁸¹ *Polska oferta dla Ukrainy: 100 mln euro, pełnomocnik rządu i stypendia dla studentów*, <http://pikio.pl/polska-oferta-dla-ukrainy-100-mln-euro-pelnomocnik-rzadu-i-stypendia-dla-studentow> [dostęp: 20.01.2015]; *Artur Radziwiłł pełnomocnikiem rządu ds. wspierania reform na Ukrainie*, [http://wyborcza.pl/1,91446,17365713,Artur_Radziwiłł_pełnomocnikiem_rządu_ds_wspierania.html#ixzz48CSTNkZi](http://wyborcza.pl/1,91446,17365713,Artur_Radziwi%C5%82%20pe%C5%82nomocnikiem_r%C5%82z%C5%82adu_ds_wspierania.html#ixzz48CSTNkZi) [dostęp: 5.02.2015]; *100 mln euro z Polski dla Ukrainy*, <http://www.euractiv.pl/gospodarka/artukul/100-mln-euro-z-polski-dla-ukrainy-007299> [dostęp: 10.09.2015].

⁸² *Polsko-litewsko-ukraińska brygada. Międzynarodowa jednostka LITPOLUKBRIG to doskonały przykład, że system bezpieczeństwa może wyjść ponad ramy narodowe*, <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1356,title,Polsko-litewsko-ukrainska-brygada-Miedzynarodowa-jednostka-LITPOLUKBRIG-to-doskonaly-przyklad-ze-system-bezpieczenstwa-moze-wyjsc-ponad-ramy-narodowe,wid,18133420,wiadomosc.html?ticaid=116fb0> [dostęp: 29.01.2016].

⁸³ *Poroszenko po spotkaniu z Dudą: linia kredytowa dla Ukrainy wys. 4 mld zł*, <http://wiadomosci.onet.pl/swiat/poroszenko-po-spotkaniu-z-duda-linia-kredytowa-dla-ukrainy-wys-4-mld-zl/c18mxd> [dostęp: 15.12.2015].

szawą. Władze Ukrainy starają się maksymalnie zbliżyć z Unią, często powtarzając doświadczenie Polski, która na początku lat 90. XX w. korzystała z poparcia Niemiec i Francji w ramach Trójkąta Weimarskiego. Potwierdzeniem tego było szybkie podpisanie umowy stowarzyszeniowej przez Ukrainę i jej ratyfikacja przez państwa członkowskie UE.

W związku z powyższym należy również odnotować nieco mniejszą intensywność wzajemnych relacji na poziomie rządowym. W 2014 r. nie doszło do wizyty w Polsce premiera Ukrainy Arsenija Jaceniuka, a wizyta premier Ewy Kopacz na Ukrainie odbyła się dopiero cztery miesiące po objęciu przez nią stanowiska – w styczniu 2015 r.⁸⁴

Podobne tendencje występowały na poziomie prezydenckim. Na przykład w roku 2013 Bronisław Komorowski i Wiktor Janukowycz spotykali się sześciokrotnie i podpisali program współpracy polsko-ukraińskiej na lata 2013–2015⁸⁵. W 2014 r. Petro Poroszenko, wybrany na prezydenta Ukrainy w maju tego roku, i prezydent Polski spotykali się cztery razy⁸⁶. Jednak tylko jedno oficjalne spotkanie dwustronne podczas wizyty w Polsce 17–18 grudnia uznać należy za owocne. W trakcie wizyty 17 grudnia Poroszenko wygłosił przemówienie przed Sejmem RP, dziękując Polsce za poparcie i pomoc, a także odnosząc się do trudnej wspólnej historii, powiedział „wybaczamy i prosimy o wybaczenie”. Tego samego dnia prezydent Komorowski podpisał ustawę ratyfikacyjną umowy stowarzyszeniowej Ukrainy z Unią Europejską⁸⁷. Niestety nie doszło wtedy do podpisania żadnych dokumentów dwustronnych o charakterze strategicznym⁸⁸.

Niedowierzanie strony ukraińskiej wywołały słowa premier Kopacz na temat bezpieczeństwa po przedstawieniu składu nowego rządu 19 września 2014 r. Wypowiedź została potraktowana jako deklaracja odejścia od polityki poprzedniego rządu, zorientowanego na poparcie Ukrainy. E. Kopacz zrobiła potem wiele, żeby zatrzeć złe wrażenie i niejednokrotnie wypowiadała się jednoznacznie w sposób „proukraiński”⁸⁹.

Negatywny wpływ na relacje dwustronne miało przyjęcie przez ukraińską Radę Najwyższą 9 kwietnia 2015 r. ustawy „O statusie prawnym i uszanowaniu pamięci uczestników walki o niepodległość Ukrainy w XX wieku”. Problem polegał na tym, że ustawa, uznająca członków UPA za żołnierzy walczących o niepodległość Ukrainy, została przyjęta przez parlament ukraiński kilka godzin po wystąpieniu w Radzie prezydenta Polski Bronisława Komorowskiego⁹⁰.

⁸⁴ A. Bieńczyk-Missala, *Napływają czarne chmury*, „Rocznik Strategiczny” 2014/2015, t. 20, s. 303–304.

⁸⁵ A. Киридон, С. Троян, *op. cit.*, s. 48.

⁸⁶ *Polska oferta dla Ukrainy...*

⁸⁷ A. Bieńczyk-Missala, *Napływają czarne chmury...*, s. 303.

⁸⁸ A. Kowalczyk, *op. cit.*

⁸⁹ P. Bajor, *Przyjaźń w czasie Wojny*, „Nowa Europa Wschodnia” 2015, nr 2, s. 17.

⁹⁰ *Najwyższa Rada Ukrainy w dniu wizyty Komorowskiego uznała OUN-UPA za formację niepodległościową*, <http://www.bibula.com/?p=81021#sthash.fp1u2xyL.dpuf> [dostęp: 9.04.2015];

Ważną kwestią, która spowodowała nieprzychylną reakcję polskich polityków i części społeczeństwa, było niewłączenie Polski do grona uczestników negocjacji w celu rozwiązania kryzysu ukraińskiego. Na ten temat wielokrotnie wypowiadał się Radosław Sikorski i jego następca na stanowisku ministra spraw zagranicznych, Grzegorz Schetyna. Z podobnymi inicjatywami występował również prezydent Duda⁹¹. Poseł do Parlamentu Europejskiego Jacek Saryusz-Wolski, jeden z najbardziej aktywnych polskich polityków w sprawach ukraińskich, powiedział nawet, że jego zdaniem Ukraina nie powinna w ogóle siadać do stołu rozmów bez udziału Warszawy⁹².

Polska jest państwem, które po akcesji do UE koncentrowało swoje wysiłki w dziedzinie polityki zagranicznej na kierunku wschodnim. W czasie kiedy najbardziej wpływowe państwa UE nie uznawały tego kierunku za priorytetowy, rząd w Warszawie dążył do tego, żeby stać się głównym ekspertem Unii do spraw Europy Wschodniej. Należy podkreślić, że osiągnął warte uwagi wyniki. Polska w UE ma prawdopodobnie największe doświadczenie w kontaktach z państwami Europy Wschodniej. W takich okolicznościach, biorąc pod uwagę, że Ukraina nie ma szans, aby samodzielnie rozwiązać problemy w stosunkach z Federacją Rosyjską i jest zainteresowana zaangażowaniem do tego dialogu innych podmiotów międzynarodowych, byłoby logiczne i sprawiedliwe włączenie do tego procesu Polski, która cechuje się wysokim poziomem znajomości sytuacji na Ukrainie i w Rosji, rozumieniem mentalności Ukraińców i Rosjan (z czym mają kłopoty politycy Europy Zachodniej), a także znacząco niższym poziomem zależności gospodarczej od Rosji niż np. Niemcy czy Francja.

Na razie włączenie Polski do negocjacji nie jest możliwe. Trudno powiedzieć, czy było możliwe nawet na początku kryzysu. Strona ukraińska nie jest tu winna – niestety w tej kwestii nie decyduje. Przeciwna włączeniu do dialogu Warszawy jest przede wszystkim strona rosyjska⁹³, ale także, jak można było wywnioskować z wypowiedzi Poroszenki we wrześniu 2015 r. w czasie wizyty w Berlinie – i inni przedstawiciele tzw. formatu normandzkiego⁹⁴.

Коморовський: закон щодо УПА ускладнює історичний діалог Польщі та України, <http://www.radiosvoboda.org/content/news/26973649.html> [dostęp: 23.04.2015].

⁹¹ Schetyna: Nie jest bezpiecznie, http://m.wyborcza.pl/wyborcza/1,132921,16914766,Schetyna_Nie_jest_bezpiecznie.html [dostęp: 4.11.2014]; *Польща готова приєднатися к переговорам по Донбасу – глава МІД*, <http://nbnews.com.ua/ru/news/137036> [dostęp: 19.11.2014]; *Сікорський: „нормандський формат” не підходить для вирішення конфлікту в Україні*, <http://www.unian.ua/politics/1046615-sikorskiy-normandskiy-format-ne-pidhodit-dlya-virishennya-konfliktu-v-ukrajini.html> [dostęp: 20.02.2015]; A. Kowalczyk, *op. cit.*; B.T. Wieliński, *Duda zaskoczył Berlin i Warszawę*, <http://wyborcza.pl/1,75477,18629138,duda-zaskoczyl-berlin-i-warszawe.html> [dostęp: 26.08.2015].

⁹² A. Kowalczyk, *op. cit.*

⁹³ P. Bajor, *op. cit.*, s. 16.

⁹⁴ B.T. Wieliński, *op. cit.*; *Władze Ukrainy: We wrześniu rozmowy o roli Polski w sprawie Donbasu*, <http://wyborcza.pl/1,75399,18628304,wladze-ukrainy-we-wrzesniu-rozmowy-o-roli-polski-w-sprawie.html> [dostęp: 25.08.2015].

Paradoksalnie, w czasach prezydentury Wiktora Janukowycza, w latach 2011–2013, dialog pomiędzy Ukrainą a Polską był intensywniejszy niż obecnie. Jednak dotyczył on generalnie europejskich aspiracji Ukrainy. W czasie kryzysu z lat 2013–2014 przywódcom Polski przypadła bardzo ważna rola – mobilizacji Unii Europejskiej w celu skłonienia Janukowycza i jego ekipy do dialogu z opozycją. Po ucieczce Janukowycza i rosyjskiej agresji w Donbasie w „kwestię ukraińską” poważnie angażowały się czołowe państwa świata. W takich okolicznościach Polska została odsunięta od bezpośrednich negocjacji, co miało również wpływ na zmniejszenie aktywności kontaktów dwustronnych.

Ze względu na strategiczny wymiar ukraińsko-polskich stosunków międzyrządowych (zwłaszcza w perspektywie średnio- i długookresowej), trwałą tradycję ścisłej współpracy i maksymalnie zbieżne interesy geopolityczne, należy szukać nowych mechanizmów konstruktywnego i wzajemnie korzystnego dialogu i rozwijać istniejący dwustronny potencjał, niedoceniany zarówno przez stronę ukraińską, jak i polską.

Polish-Ukrainian relations 2010–2015 – the Ukrainian point of view

Poland has repeatedly acted as a reliable ally in promoting Ukraine's activity on the international stage and during internal political turmoil. Polish leadership played the exceptional role during the Revolution of dignity. Having regard to the aggravation of confrontation, especially Poland's activity enabled to approve a common position of the EU concerning the events on the Maidan and force Yanukovich to sign the Agreement on settlement of political crisis in Ukraine. From the beginning of Russian aggression on the territory of Ukraine, Poland stressed the inviolability of Ukrainian borders and encourage to the implementation of sanctions against Russia at the various international forums. Since a Poland's representative has not been involved at the negotiating group on normalization of the situation in Ukraine, intensity of Ukrainian-Polish dialogue on the highest level slightly reduced during 2014–2015. Direct contacts of Ukraine's leadership with the leaders of Germany and France, which having significant impact on making decisions within the EU and being eligible as partners in the negotiations for Russia, have positive effects. However, they have not allowed to fully using great potential of Ukrainian-Polish strategic partnership.

Key words: Ukrainian-Polish relations, European integration, Ukrainian crisis, Russian aggression